

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 19 (2008)

Επιχειρηματική ηθική

Τα εν οίκω

Ηλίας Κατσούλης

doi: [10.12681/sas.672](https://doi.org/10.12681/sas.672)

Copyright © 2015, Ηλίας Κατσούλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κατσούλης Η. (2015). Τα εν οίκω. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 19, 273–276. <https://doi.org/10.12681/sas.672>

Στο προηγούμενο τεύχος (17-18/2007) του περιοδικού μας, σε έναν 'Φάκελο' αφιερωμένο στον νόμο-πλαίσιο 3549/2007, εννέα καθηγητές πανεπιστημίου έκαναν μια πρώτη εκτίμηση του νέου νόμου και κατέθεσαν τις δικές τους προτάσεις για αναγκαίες βελτιώσεις. Τα αποτελέσματα των εκλογών της 16^{ης} Σεπτεμβρίου 2007 και η εκλογική αποτυχία της υπεύθυνης υπουργού Παιδείας φαίνεται ότι προβληματίσαν την κυβέρνηση σε τέτοιο βαθμό ώστε, με τον νέο υπουργό, να προχωρεί σε μερική (!) εφαρμογή του νόμου κάτι που δείχνει ότι η νέα κυβέρνηση δεν έχει πεισθεί για την αναγκαιότητα όλων των -μικρών, εξάλλου- αλλαγών που η προηγούμενη κυβέρνηση είχε επιφέρει.

Είναι, βεβαίως, ακόμη νωρίς για να κρίνουμε τις προθέσεις της νέας ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας όπως και τις δυνατότητες που τα ελληνικά ΑΕΙ διαθέτουν για να εφαρμόσουν ορισμένες από τις αλλαγές που έχουν αποφασιστεί, όπως αξιολόγηση, τετραετής προγραμματισμός, εσωτερικοί κανονισμοί, συγγράμματα αλλά και άσυλο, 'αιώνιοι φοιτητές', εκλεκτορικά σώματα κ.λπ. Αλλά και η βούληση της πλειονότητας των μελών ΔΕΠ και των φοιτητικών παρατάξεων να συνεργαστούν στην εφαρμογή έστω και των πλέον αναγκαίων αλλαγών παραμένει ακόμη αδιευκρίνιστη.

Εν τούτοις, ως θετική πρέπει να θεωρηθεί μια εξέλιξη η οποία, έστω και αν άργησε να εκδηλωθεί, παρόλα αυτά ξεκίνησε και υπόσχεται πολλά. Ενωώ, βεβαίως, την κινητοποίηση μεγάλου αριθμού ελλήνων πανεπιστημιακών οι οποίοι, με διάφορες πρωτοβουλίες, ήδη από τον περασμένο χρόνο των εκτεταμένων αναταραχών στα ΑΕΙ αποφάσισαν, επιτέλους, να παρέμβουν για να ωθήσουν τις εξελίξεις απαιτώντας όχι μόνον την εφαρμογή του νόμου αλλά και τη βελτίωσή του και την προσαρμογή των ελληνικών ΑΕΙ στις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στον ευρύτερο ευρωπαϊκό ακαδημαϊκό χώρο, τον ΕΧΑΕ. Το γεγονός ότι συγκροτήθηκε, όπως συγκροτήθηκε, μια συντονιστική επιτροπή της 'Κίνησης των 1.000', της Κίνησης που με τις πα-

ρεμβάσεις της έδωσε μια άλλη διάσταση στις συζητήσεις για τις αναγκαίες αλλαγές στα ΑΕΙ είναι θετικό, όπως θετικό είναι ότι ξεκινά με ένα διεθνές συνέδριο στο οποίο θα συζητηθούν τα προβλήματα του δημόσιου πανεπιστημίου στην ελληνική αλλά και στην ευρωπαϊκή τους διάσταση. Όλα αυτά είναι αναγκαία και θα έπρεπε από καιρό να είχαν γίνει. Η ένταξη των ελληνικών ΑΕΙ στο διεθνές περιβάλλον και στις εξελίξεις που εκεί συντελούνται είναι απαραίτητη και είναι θετικό που τώρα επιχειρείται.

Η διαφαινόμενη ειρήνευση και η διάθεση της πανεπιστημιακής κοινότητας να εργαστεί στην κατεύθυνση βελτίωσης του κλίματος στα ΑΕΙ αλλά και της εικόνας τους στην κοινωνία, παρά τις όποιες εξάρσεις βίας και συνέχισης της τακτικής της ΠΟΣΔΕΠ να δημιουργεί εμπόδια σε αλλαγές που δεν συμφέρουν τα ράθυμα μέλη της, είναι ανάγκη να συνεχιστούν στοχεύοντας, μεταξύ άλλων, και σε αυτό που αποτελεί το μεγάλο εμπόδιο στη συνέχιση και ουσιαστικοποίηση των δρομολογούμενων αλλαγών. Εννοώ τη βελτίωση του κλίματος μέσα στα ίδια τα ΑΕΙ. Εάν κάτι υπέφερε ιδιαίτερα σε όλη τη διάρκεια εφαρμογής του 1268/1982 στα ελληνικά πανεπιστήμια, αυτό ήταν οι σχέσεις μεταξύ των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Η εμπιστοσύνη που αποτελεί προϋπόθεση της καλής λειτουργίας κάθε μικρής ή μεγάλης ομάδας, αλλά και της κοινωνίας στο σύνολό της, εκτοπίστηκε τις τελευταίες δεκαετίες από τα πανεπιστήμια σε τέτοιο βαθμό ώστε το αποτέλεσμα να είναι καταστάσεις πολέμου όλων εναντίον όλων. Η έλλειψη εμπιστοσύνης – αυτό το γνωρίζουμε και από τις ατομικές μας εμπειρίες αλλά και από πλήθος ερευνών – δεν βαραίνει μόνον τις προσωπικές μας σχέσεις αλλά δημιουργεί και μεγάλο κόστος. Κόστος που δυσκολεύει τις εσωτερικές λειτουργίες, κόστος που προκύπτει από την κακή εικόνα που έχουν τα πανεπιστήμια στη δημοσιότητα (‘ανώτατη μαφία’ παλιότερα, ‘Ζωονιάνα’ πρόσφατα), προπάντων, όμως, κόστος στο ανθρώπινο δυναμικό τους. Εάν κάτι αποτελεί την κύρια αποστολή ενός πνευματικού ιδρύματος αυτό είναι η παραγωγή ‘ανθρώπινου κεφαλαίου’ και αυτό εμποδίζεται από την έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Στην κατεύθυνση της αποκατάστασης σχέσεων εμπιστοσύνης οφείλουν να εργαστούν αλλά και να συνεργαστούν ΑΕΙ και πολιτεία. Για να αποκατασταθούν, όμως, οι σχέσεις εμπιστοσύνης και να βελτιωθεί η εικόνα του δημόσιου πανεπιστημίου στην κοινή γνώμη εκείνο που προέχει είναι να

παραμεριστούν οι αιτίες που δημιουργούν δυσπιστία και υποψίες μεταξύ των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας. Πέρα από τα πολλά που πρέπει να γίνουν, είναι ανάγκη η πολιτεία να εμπιστευτεί τους πανεπιστημιακούς καθηγητές ότι μπορούν να ρυθμίσουν τα του οίκου τους. Για παράδειγμα, ο τρόπος που ο νόμος 3549 ρυθμίζει τα της εκλογής των μελών ΔΕΠ –πέρα από τις δυσκολίες εφαρμογής του μέτρου της συμμετοχής, κατά το 1/3, εκλεκτόρων από άλλα Τμήματα και άλλα ΑΕΙ (άρθρο 24, § 1)– είναι μειωτικός για τους Έλληνες καθηγητές αφού δεν τους αναγνωρίζει την ικανότητα και το ακαδημαϊκό ήθος να προβούν οι ίδιοι στις επιλογές των νέων καθηγητών χωρίς την επικουρία εξωτερικών εκλεκτόρων, με επιστημονικά και ακαδημαϊκά κριτήρια και μόνον. Βεβαίως, και αυτό πρέπει να τονιστεί, οι μέχρι τώρα εμπειρίες από τις εσωτερικές διαδικασίες κρίσης και από την εν γένει στάση των εκλεκτορικών σωμάτων δικαιολογούν πλήρως τη δυσπιστία της πολιτείας, αλλά αυτό ακριβώς είναι που πρέπει να ξεπεραστεί. Αλλά και η φημολογούμενη πρόταση νόμου που θα επιβάλλει την τιμωρία όσων καταφεύγουν σε plagiarism, δηλαδή σε κλοπή ξένης πνευματικής περιουσίας, είναι μειωτική για τους Έλληνες καθηγητές διότι προτείνεται (;) να ψηφιστεί, κατά την ροϊδιον επιταγή, νόμος προς εφαρμογή υπάρχοντος νόμου αλλά και διότι δημοσιοποιείται η δυσπιστία της πολιτείας προς τους πανεπιστημιακούς στους οποίους δεν εμπιστεύεται ούτε καν την τήρηση του υπάρχοντος νόμου. Βεβαίως, και αυτό θα πρέπει ακόμη μία φορά να τονιστεί, η αντιγραφή απειλεί να γίνει κανόνας και για τον λόγο ότι κανείς δεν τόλμησε μέχρι σήμερα να στείλει τους αντιγραφείς στο πειθαρχικό συμβούλιο· αντίθετα πολλοί από αυτούς τιμήθηκαν με θέσεις και αξιώματα στέλνοντας *utbi et orbi* το μήνυμα ότι στη σημερινή Ελλάδα εκείνο που μετράει είναι να έχει κανείς πολλούς και σε όλα τα πολιτικά κόμματα φίλους!

Υπάρχει, όμως, ένας γνωστός και δοκιμασμένος τρόπος ο οποίος, εάν εφαρμοστεί σωστά, μπορεί να αποκαταστήσει σε λογικό βάθος χρόνου την εμπιστοσύνη τουλάχιστον μεταξύ όλων εκείνων που αξίζουν της εμπιστοσύνης: είναι η διαφάνεια, η διαφάνεια σε όλα. Ιδιαίτερα η τόσο ευαίσθητη διαδικασία εξέλιξης και εκλογής των μελών ΔΕΠ, αυτή οφείλει να είναι διαφανής σε όλα της τα στάδια: από την προκήρυξη της θέσης, τις υποψηφιότητες και τα υπομνήματα των υποψηφίων, τα μέλη των τριμελών επιτροπών και το περιεχόμενο των εισηγητικών εκθέσεων, μέχρι τη διαδικα-

σία εκλογής και την ίδια την ψηφοφορία –όλα στον δικτυακό τόπο του πανεπιστημίου και του τμήματος; όλα στο φως (εξυπακούεται, βεβαίως, ότι τα προσωπικά δεδομένα θα προστατεύονται). Μόνον έτσι μπορεί να ελπίζει κανείς ότι θα αποτραπούν οι κραυγαλέες περιπτώσεις εκλογής ανίκανων και ημέτερων σε βάρος άξιων υποψηφίων. Έτσι θα τεθεί τέρμα στην πρακτική να ‘κληρώνονται’ στα εκλεκτορικά σώματα οι ίδιοι και οι ίδιοι, το ίδιο τώρα όπως και στο παρελθόν.

Οι αλλαγές που χρειάζεται να γίνουν απαιτούν χρόνο και ένα σχέδιο – ‘οδικό χάρτη’ το έχουμε ονομάσει– που θα θέτει στόχους σε μια λογική αλληλουχία. Το ότι οι στόχοι αυτοί θα προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες είναι αυτονόητο, χρειάζεται όμως να συμφωνούν τα ΑΕΙ και η πολιτεία στις διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθηθούν. Ζητούμενο είναι, και αυτό θα πρέπει με κάθε τρόπο να επιδιωχθεί, στη συμφωνία αυτή να συμμετέχουν όλες οι πολιτικές δυνάμεις, γεγονός που για να επιτευχθεί προϋποθέτει συγκλίσεις και εμπιστοσύνη.

Ηλίας Κατσούλης